POSTMODERNA A SÚČASNÁ SLOVENSKÁ LITERATÚRA V RUMUNSKU (POSTMODERNISTICKÉ TENDENCIE V TVORBE ANNY RĂU-LEHOTSKEJ)

Martina MATYÁŠOVÁ

Postmodernism is one of today's most read and beloved literary movements, one which allows authors to freely experiment in writing and readers to freely interpret texts. A Scroll of Resolutions and A Bit of Space are thematically quite heterogeneous works that both allow for various interpretations and analyses of the stories contained in them. Anna Rău-Lehotská, a Slovak writer living in Romania, has, on one hand, publicly embraced Postmodernism; yet, at the same time, she uses only individual devices from the cannon, refusing to explicitly adopt it as a whole. Existence, being, and emotionality are the dominant phenomena she addresses and deeply cares about in her prose. In the study, these aspects are examined from the point of view of their functions and meanings in individual texts.

Key words: Postmodernism, Anna Rău-Lehotská, A Scroll of Resolutions, A Bit of Space, Existence and being. Emotionality

V poslednom období možno vnímať slovenskú literatúru v Rumunsku cez prizmu rozkvetu, tak kvantitatívneho ako aj kvalitatívneho. Pestrosť je pozorovateľná nielen v oblasti generačnej, ale aj žánrovej či tematickej. Zamerajúc sa prioritne na problematiku autorských poetík a umeleckých postupov si budeme všímať rozvíjanie postmoderny a jej znakov v prózach Anny Rău - Lehotskej.

Anna Rău-Lehotská, 1964, sa narodila v Nadlaku. Po stredoškolských štúdiách si za svoje životné povolanie zvolila učiteľstvo a odišla do Bukurešti, kde absolvovala štúdium fyziky a chémie. Po jeho ukončení sa navracia do rodného mesta a začína pôsobiť ako profesorka v Školskom stredisku Jozefa Gregora Tajovského, kde pracuje aj v súčasnosti. A zatiaľ čo v intenciách učiteľského povolania odovzdáva študentom vedomosti, osobné skúsenosti a výchovné pôsobenie, vo voľnom čase sa, popri rodine, venuje aj tvorivej práci spisovateľky. Dominantné postavenie má u autorky próza, na druhej strane však zaznamenávame aj pokusy o písanie poézie. „... Najmä jej próza je novým, ale súčasne aj „iným dychom" v literárnom prostredí slovenskej literatúry z Rumunska. Iste aj voľbou epických miniútvarov si sama vymedzila priestor na literárne obrazy života, ale z jej textov cítime aj inú, generačne odlišnú autorskú mentalitu, menej literátsku, väčšmi civilnú, ostatne ako u všetkých mladších autorov, a to nielen v rumunskom

BDD-A27204 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:42 UTC)

prostredí...“ (Andruška, 2009, s. 109). Debutovala v roku 1994 súborom krátkych próz *Jedným dychom.* Svoju tvorbu prezentovala na stránkach viacerých časopisov, spomeňme napríklad *Naše snahy, Rovnobežné zrkadlá, Ľudové noviny* a iné. Lehotská sa venuje aj prekladateľskej činnosti, pričom ide hlavne o preklady zo slovenčiny do rumunčiny a jazyka esperanto.

Postmodernistické tendencie zaznamenávame u autorky v jej prozaických dielach, vydaných po roku 2000, konkrétne ide o knihy *Zvitok predsavzatí* (2009) a *Voľný kúsok priestoru* (2011). Tematicko-motivická pestrosť a rôznorodosť z nich robí diela s veľkou výpovednou hodnotou a možnosťou širokospektrálneho uchopenia zo strany čitateľskej verejnosti. Príjemca je konfrontovaný aj s inou, v oboch dielach dominantnou, črtou – výrazným synkretizmom a z hľadiska žánrového zaradenia pomerne zložitou identifikáciou jednotlivých príbehov. Možno ich nazvať črtami, kresbami, poznámkami, správami, záznamami, či krátkymi prózami. Iba niektoré z nich sa rozsahom a kompozičnou výstavbou približujú k poviedke. Nielen na presnú žánrovú, ale aj druhovú nezaradenosť, spomenutých diel, upozornila Dagmar Mária Anoca, keď o Lehotskej diele povedala, že je to súbor „malých i drobných prozaických prác tvoriacich kaleidoskop o človeku a jeho údele. Tieto kúsky duševného a v značnej miere celkom určite i literárneho priestoru sa však iba tým, že sú napísané neviazanou rečou, môžu zaradiť výlučne k epike, lebo obsahom a lexikálno-sémantickou zložkou sa, tak ako i pred tým, často umiestňujú na limite medzi epikou a lyrikou, alebo ešte lepšie skratkovou a nedynamickou epikou či dejovou lyrikou“ (Anoca, 2012, s. 61). Vo svojom konštatovaní načrtla aj obsahovú náplň príbehov, ktorá nie je ničím iným ako vyjadrením umeleckého zámeru samotnej autorky. Existencia a bytie. To sú fenomény, ktoré Lehotská postupne odhaľuje a otvára pred čitateľom ako zvitok papiera, aby ich kontinuitne, v dokonalosti a úplnosti, predstavila na malom kúsku životného priestoru, ktorý si vyhradila v druhom diele. Dominantou je život, vo všetkých podobách a premenách, odhaľovanie jeho dobrých aj zlých stránok, prekážok a problémov, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou akejkoľvek existencie. Autorkin pohľad však smeruje na človeka, zobrazujúc ho v intenciách existencie a bytia.

Dalo by sa povedať, že súčasná autorská generácia postmodernu priam vyhľadáva, nerozlišujúc pri tomto konštatovaní národný či literárny kontext. Tento umelecký smer poskytuje značnú dávku slobody a voľnosti, avšak nielen na strane autora, ale aj samotného čitateľa. Neuplatňovanie zásad tradičnej poetiky, absencia konvenčných atribútov literárneho diela, či strata dominantného postavenia estetickej funkcie otvárajú priestor na takpovediac „svojvoľné zaobchádzanie“

BDD-A27204 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:42 UTC)

autora s textom a prakticky neobmedzené možnosti interpretácie. Postmodernistická diferentnosť je však najlepšie pozorovateľná až pri práci s dielom.

Zvitok predsavzatí a *Voľný kúsok priestoru* sú späté znakom žánrovej pestrosti, až ambivalentnosti, a tematickej rôznorodosti. Aj napriek nášmu tvrdeniu o ich príslušnosti k oblasti súčasnej postmoderny im nechýba sujetová výstavba, estetická línia príbehov, či precízna práca autorky s jazykom a umeleckými prostriedkami. Nejde tu o uplatňovanie postmoderny ako takej, skôr len o vytýčenie a zdôraznenie jej niektorých znakov. Anoca (2012) sa, v recenzií na autorkinu druhú knihu, vyjadrila nasledovne: „Fragmentárnosť na úrovni textu či hypersyntaxe, kaleidoskopickosť štruktúry knihy by nasvedčovala aj postmoderným tendenciám, ale ideová a tematická rovina ju radšej zaraďuje k tomu výrazovému registru, ktorý dominoval v predchádzajúcej knihe, k modernizmu“ (s. 61). Kým v prvej zbierke dominuje silná emocionalita, druhá sa venuje otázkam života, spoločnosti a človeka.

Pri riešení emocionality postupuje proporčne, zameriavajúc sa rovnakým dielom na pól kladný i záporný, súčasne však nazerá aj na premeny ľudskej psychiky v procese ich pôsobenia. „Svojimi črtami nastavuje zrkadlo duševným pohnútkam, ktoré ovplyvňujú situáciu človeka a jeho myslenia v dnešnom svete“ (Knichal, 2013, s. 53). V próze *Návšteva* dostáva čitateľ možnosť preniknúť do myšlienok a pocitov hlavnej postavy, na jednej strane citovo rozkolísanej, no na strane druhej plnej odhodlania a bojovnosti zvládnuť zaťažkávajúce životné situácie. Útly priestor príbehu autorke postačil na zachytenie života hrdinky v celej jeho šírke, od detstva cez dospelosť, až po úvahy zrelej ženy. Pred čitateľom sa otvára sonda do jej vnútra, široká spleť pocitov a myšlienok, výkriky podvedomia, či psychické záchvevy, vypovedajúce mnoho o človeku a jeho osobnosti. Putovať začíname s dieťaťom, nazerajúc na svet jeho pohľadom, kontinuitne doplneným citovým rozpoložením tohto veku. Významné miesto zohráva v príbehu noc. Nie však vo význame odpočinku, ale ako priestor strachu, premýšľania a drásavých psychických súvah.

V kľúčových momentoch a situáciách rozpomína sa hrdinka na detstvo. Ako dieťamávala často strach, nevediac presne definovať jeho pôvod. Skrývala sa pod perinou a čakala na príšery, ukryté v zákutiach detskej izby. „V detstve sa, naopak, bála zaspať, noc čo noc viackrát otvárala oči a vyvaľovala ich do temnoty, aby tak mohla zachytiť aj ten najnepatrnejší pohyb alebo priam výdych príšery, ktorá by sa

BDD-A27204 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:42 UTC)

nenápadne bola mohla dostať do jej izby potom, ako dôkladne skontrolovala celý priestor“ (Rău-Lehotská, 2009, s.9). V tomto momente pozorujeme vnímanie sveta a reality cez optiku detského videnia. Noc sa stáva symbolom temnoty a neistoty, pochybovania o sebe samom a vlastnom konaní. Rozprávky a svet strašidiel sa v podvedomí hrdinky prelínajú s realitou, vyúsťujúc do strachu z niečoho vymysleného, fantastického. Avšak nemožno tu hovoriť len o iracionálne a detskej predstavivosti. Prízraky sa objavujú v noci, keď je sama. Samota v poviedke indikuje potrebu, no zároveň aj absenciu opory zo strany niekoho alebo niečoho.

Postupom času dochádza u postavy k duševnému prerodu. Moment psychického dozrievania, prekonávania detských návykov a iluzórnych problémov je prítomný v živote každého človeka, nevzťahuje sa len na prostredie literárne. Autorka volí opačný postup, zasadiac do epickej štruktúry skutočnosť ako takú. Zbytočne neprikrášľuje fakty, opisuje ich ako prichádzajú, s každodennou tvrdosťou a problémami. Margita žije na prvý pohľad bežný život. Pracuje, stará sa o domácnosť, prežíva radosti aj starosti tak, ako jej ich osud prináša a nadeľuje. Vo chvíľach samoty si vytvára vlastný, imaginárny, svet, majúc ho ako východisko v zložitých chvíľach. Detskú ustráchanosť vystriedala odvaha púšťať sa do nových a neznámych vecí, nepoznaných dobrodružstiev. Práve v týchto momentoch vníma svoje bytie ako plnohodnotné.

> Ale potom na celý ten smrad ľahko zabudla, zostalo jej len okúzlenie prvého samostatného dobrodružstva, na chvíľu bola v inom svete, ktorý patril len jej, robila to, čo chcela ona sama. Tento prvý pokus o osamotnenie potom opakovala stále častejšie, so všetkými nevyhnutnými následkami, a tie sa neraz ozývali, veď predsa vybočovala z rutiny dedinských obyčajov, ale ona si ich nevšímavo ukladala do svojho tajomného sveta, tak ako si chlapci ukladali farebné sklenené guľôčky do koženého vrecúška (Rău - Lehotská, 2009, s.13).

Lehotská tu načrtáva komplexnú spleť existenčných problémov, strachom a samotou začínajúc a otázkou zaradenia človeka v spoločnosti končiac. Jej hrdinka však nepodlieha postmodernej apatií a pocitu úzkosti. Vzpierajúc sa normám a zabehanej konvencií sa pýši svojou inakosťou, ktorá je pre ňu typická. U Margity sa namiesto úzkosti a dezilúzie, vyplývajúcej z neprijatia kolektívom, stretávame s odhodlaním znášať všetky príkoria a vyrovnanosťou, s akou prijíma nadobudnutý spoločenský status.

Diametrálne odlišné vnímanie vlastného miesta vo svete a spoločnosti je zaznamenané v próze *Marta*. Široká spleť pocitov, prežívaných až s výraznou

BDD-A27204 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:42 UTC)

intenzitou, sa čitateľovi zjavuje opisom jej rozbúreného vnútra a nepretržitého prúdu myšlienok, snažiac sa o vyrovnanie so situáciou, v ktorej sa tak náhle a nečakane ocitla. Marta je typom nevyrovnaného človeka. Je zmietaná strachom a pocitom neistoty. „Opretá plecom o stĺp sa snažila správať sa čím nenápadnejšie, aby sa nakoniec ona nestala stredobodom pozornosti okoloidúcich. Vytiahla z vrecka mobil a tvárila sa, že telefonuje. To naozaj nikoho nezaujímalo, každý prechádzal popri nej nedbalo, až na chlapčeka v kočíku, ktorý sa jej usmial, zamával jej a ona mu to opätovala“ (Rău-Lehotská, 2009, s. 40). Kým Margita bola postavou odvážnou a sebestačnou, nemajúc strach zakúsiť nové a bláznivé dobrodružstvá aj za cenu odsúdenia zo strany kolektívu, Marta má až panický strach z možnosti vyčlenenia sa. Silná túžba po splynutí s davom z nej robí postavu fádnu a na prvý pohľad nezaujímavú. „Existenciálnosť výrazu je často prepojená s kvalitami ako tragickosť či absurdnosť. Jej špecifikom je, že je postihnuteľný vo výpovedi, ktorá sa týka základných otázok ľudskej existencie, kde je azda najdôležitejšie pýtanie sa na zmysel. Postihuje pocity a stavy vedomia vyvolávané tajomnosťou, skrytosťou, nejasnosťou odpovedí na tieto otázky“ (Špoták, 2008, s. 7). Sujetová línia sa však odvíja od úplne iných aspektov, ktoré chcela autorka zdôrazniť a pertraktovať. Opätovne sa navraciame k otázke emocionality a jej deklarovania v diele. Nezacieľujúc pozornosť na vybrané pocity, autorka ich vykresľuje tak, ako v jednotlivých prózach plynú a vyhraňujú sa. Odkrytie je sprevádzané silnými prejavmi navonok aj vo vnútri. Dominuje výrazná gestikulácia a pohyby tela, doplniac to príslušným rečovým a hlasovým výstupom. Vnútornú stránku reprezentujú psychické a duševné záchvevy, aktivita podvedomia, snové predstavy až halucinácie. Martina existenčná potreba niekam patriť je limitovaná ustráchaným a úzkostlivým správaním voči okoliu, ktoré jej však nevenuje väčšiu pozornosť ako hocikomu inému z okoloidúcich. Psychická labilnosť, ktorou trpí, ju doženie až k úteku. Uniká ale pred niečím, čo v skutočnosti nejestvuje a zostáva iba výplodom jej podvedomia.

> Marta vydesene mykla kľučku a dvere zaškrípali. Chvatne sa obrátila a vybehla. Začala utekať, tak rýchlo, ako len vládala. Najprv sa vôbec neobzerala, hľadela len čím skôr dostať sa naspäť medzi ľudí. Až keď sa priblížila k sediacim babkám a k ich bezzubému zhováraniu, opovážila sa otočiť hlavu a pozrieť za seba. Neprenasledoval ju nikto, tak

BDD-A27204 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:42 UTC)

> spomalila a sotva lapajúc dych prešla okolo nich tak, aby veľmi nepútala pozornosť" (Rău-Lehotská, 2009, s. 45-6).

Čižmy sú príbehom deklarujúcim silu a dosah pocitov na človeka a jeho správanie. V tomto prípade však prevláda vonkajšia stránka nad vnútornou, prežívajúc hnev až vo vyhrotenej podobe. „Haló, Maja? – ozval sa dievčenský hlas. – Nie, tu žiadna Maja nie je. Už je to dnes tretíkrát. Človek by mal najprv porozmýšľať, potom vytočiť číslo! – vykričala sa pobúrene a tresla slúchadlom, ani nepočúvajúc ospravedlnenie z druhého konca drôtu" (Rău-Lehotská, 2009, s. 36). Bezvýznamná situácia, akou je hľadanie čižiem, je pre hlavnú postavu impulzom k nepríjemnému vystupovaniu voči okoliu i sebe samej. Banalita riešenej veci poslúžila autorke na odkrytie prchkosti ľudských povâh, a zároveň jedinečnosti každej z nich. Problematiku emócii odhaľuje paletou rôznorodých ženských postáv. Hrdinky žijú pocitovo navonok aj vnútorne. Postavy mužov sú výnimočné a emocionálne obmedzené. O ich živote sa čitateľ dozvedá len prostredníctvom opisov podvedomia a myšlienkových operácií. Kým ženy problémy riešia, muži ich dusia vo vnútri a potláčajú do úzadia. Možno tu teda konfrontovať ženskú vyrovnanosť na jednej strane s mužskou zádumčivosťou a nerozhodnosťou na strane druhej. Obe roviny sa však vzájomne dopĺňajú a vyvažujú, aby mohli v závere vytvoriť harmonický celok.

Hoci sú Lehotskej diela oddelené časovo aj tematicky, na prvý pohľad javiaca sa rôznorodosť je v závere zosúladená, vytvárajúc jednotu a prepojenosť. *Voľný kúsok priestoru* je venovaný človeku. Nie však ako individuálnej entite, ale človeku zmietajúcemu sa vo víre života, spoločnosti, sveta, snažiaceho sa zaradiť v zložitej spleti medziľudských vzťahov. „Tieto lyricky ladené príbehy svojím tematickým zameraním aj naďalej ostávajú viac či menej v blízkosti autorkinho okolia, avšak na rozdiel od predošlých obrazov z každodenného života jej drobnokresby zvýrazňujú duchovný rozmer" (Knichal, 2013, s. 53). Istú mieru duchovna a životnej filozofie nachádzame v príbehu, s názvom rovnomenným celej knihe. Diferenciou medzi dielami je aj psychické uspôsobenie hrdinov, ich duševná zrelosť a triezvy pohľad na veci, či vzniknuté situácie. Postavy sú už akoby dospelé, rozvážne, neovládané pudmi a emóciami do takej miery, ako v prípade *Zvitku predsavzatí*. Sú postavené pred problémy, ktorým treba nielen čeliť, ale predovšetkým ich riešiť. Apatia by viedla k úpadku a „deštrukcií".

Mladá žena, z prózy *Voľný kúsok priestoru*, je prototypom človeka dnešnej doby. Večne uponáhľaného, pracovne vyťaženého, nevšímavého, egoisticky reflektujúceho výlučne vlastný život, pretože na problémy iných jednoducho nezvýši čas. V momentoch najvyššieho vypätia sa zrazu stane niečo, čo ju prinúti zastaviť,

BDD-A27204 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:42 UTC)

spomaliť, zmeniť smer. Autonehoda a pobyt v nemocnici zmenia celý jej život i doterajší pohľad naň. Oklieštená stenami bytu sa cíti ako väzeň. Bezvýchodisková situácia sa však postupne mení doslova na vykúpenie. Hrdinka dospieva k závažným rozhodnutiam, naberá odvahu zmeniť tok existencie, ktorou sa prezentovala navonok, avšak zrazu má pocit, že vlastne nikdy poriadne nežila. Iba prežívala. Hnala sa za kariérou, peniazmi, úspechom, nevnímala okolie, blízkych ľudí ani priateľov. Až vo chvíli úplnej samoty si naplno uvedomuje, že nemá takmer nič, čo by ju robilo šťastnou a napĺňalo pocitom zadosťučinenia. Zaužívané spôsoby trávenia voľného času sa javia ako bezcenné a neplnia svoj účel, tak ako zvyčajne. Dostavuje sa pocit, ktorý predtým nepoznala – úzkosť, samota.

> Celou váhou na nás táto problematika doľahne vo chvíľach, kedy nevieme ako ďalej, v tzv. existenciálnych, teda medzných situáciách. Najtypickejším prejavom alebo následkom týchto situácií je úzkosť. (...) Dôležitejšie je odlíšenie úzkosti od hrôzy, strachu, zdesenia či ostychu. Všetky tieto pocity (kvality) vyrastajú z konkrétneho dôvodu a miznú spolu s jeho odstránením. Naproti tomu úzkosť nezapríčiňuje nič určité a skutočné, a teda nemôže len tak pominúť" (Špoták, 2008, s. 2-3).

Východisko z hraničnej situácie nachádza v, na prvý pohľad, bezvýznamnej činnosti. Sediac na balkóne pozoruje okolie, ľudí náhliacich sa do práce, vtáky poletujúce povetrím, okolité paneláky a život v nich. Uvedomuje si, čo všetko celé tie roky prehliadala. „Len teraz si začala všímať, že obloha okolo balkóna je rovnako obrovská a krásne modrá ako tá z dediny jej detstva. A obláčiky, pravdaže, v týchto horúcich dňoch také zriedkavé, že vytvárajú rovnako úžasné obrázky. A vtedy zabúdala na nehodu, na bolesť, na nemocnicu" (Rău-Lehotská, 2011, s. 26-27). Hoci uvedomenie si chýb a osobných nedostatkov prichádza v období tzv. psychickej zrelosti a vyrovnanosti, je intenzívne, precítené a, čo je najdôležitejšie, podporené odvahou a rozhodnutím zmeniť každodennú rutinu na plnohodnotné prežívanie bytia ako takého. Zdanlivá príslušnosť ku kolektívu, nadobudnutá z predošlých čias, sa mení na cieľavedomé naplánovanie si krokov do budúcnosti. Možno tu pozorovať pohyb hlavnej postavy po novej existenčnej línií, spôsobený fyzicky aj psychicky vypätou situáciou.

Výskyt existenčného motívu v autorkinej prvej zbierke, a jeho protikladnosť k

BDD-A27204 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:42 UTC)

práve interpretovanej próze, nás priviedli k rozhodnutiu vrátiť sa späť. Príbeh, rozprávaný mužskou postavou, deklaruje silu odvahy, akej je človek schopný. Hrdina naberá odvahu prekonať strach, úzkosť a nočné mory, ktoré ho noc čo noc sprevádzajú, znemožňujúc pokojný odpočinok.

> Zadíval sa na kývajúce sa konáre a sám seba sa v duchu opýtal, čo bude ďalej. Hneď si zašemotil aj odpoveď: aj ja sa budem tak vetviť, ako tie stromy. Možno sa ešte budeme stretať v spánku, možno aj cez deň, ale už len niekde za čiarou horizontu... teraz už budú platné celkom iné argumenty. Zamknem krutú bránu do zhoreniska a prestaviam všetky veci do nového tvaru. Vstal, povystieral sa a vykročil v ústrety blýskavému ránu" (Rău-Lehotská, 2009, s. 51).

Obidve postavy dospievajú k presvedčeniu o nutnosti zmeny v ich živote. Mladá žena je ovplyvnená tvrdou ranou osudu, Richard sa však rozhoduje sám. Stáva sa „strojcom vlastného šťastia" a reprezentuje silu ľudskej vôle a neochvejného odhodlania. Človeka postretnú v živote mnohé problémy a prekážky, objaviac sa častokrát v tom najnevhodnejšom momente, či období. Výber próz a ich sujetové ustrojenie nie je vôbec náhodné. Autorka dáva čitateľovi možnosť voľby, ako naložiť s vlastným životom a bytím. Ukazuje možné spôsoby riešenia: voľba na základe rany osudu, alebo spontánne precitnutie a nutnosť vyslobodiť sa z nečinnosti a apatie. Voľba tu naberá všeobecné konotácie nevyhnutnosti, avšak jej realizácia je už výlučne individuálna. „Každý z nás má onen symbolický priestor, v ktorom sa môže celkom slobodne pohybovať, ale v ktorom naň číhajú aj nástrahy najrôznejšieho druhu" (Knichal, 2013, s. 53).

Pre druhú autorkinu zbierku je charakteristická rôznorodosť. Tento aspekt pozorujeme nielen v oblasti motívov, ale aj postáv a prostredia. Zobrazujúc ľudí rozličného postavenia, či príslušnosti, ponúka čitateľovi možnosť nazrieť do celej škály životov, osudov a situácií. Ľudia z mesta alebo dediny, centra či periférie. Široká spleť príbehov a medziľudských vzťahov, skutočných aj vymyslených prízrakov, predstáv a halucinačných vízií. Spojivom medzi nimi je však strach a samota, úzkosť, neistota. *Hviezda* je príkladom správania sa človeka v momentoch absolútnej samoty, keď chýba blízka osoba, či priateľ na rozhovor. Nočná scenéria vzniknuté pocity zosilňuje a dodáva príbehu na tajomnosti, ba až zázračnosti okamihu. Neschopnosť spánku vedie hrdinu k stavom tzv. denného snenia, oživiac hviezdu, ktorá sa mu stáva spoločníčkou, až kým nakoniec, zmorený únavou, nezaspí. „Je tmavá noc vonku aj vnútri. Do úzkeho priezoru poodchýlených okeníc vhupla hviezda. Ustrnuto ju sledujem, pokým ma nezačnú štípať oči. Privriem jedno

BDD-A27204 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:42 UTC)

oko. Je tam. Otvorím ho a zatvorím druhé oko. Jej blikot už tam zrazu nie je. Roztvorím oči a snažím sa znehybnieť. Hviezda sa medzičasom posunula trošičku bližšie k pravej okenici. Ale nie rovnomerne. Jej svetielko sa placho trepoce, poletuje, kmitá na všetky strany“ (Rău-Lehotská, 2011, s. 28). Samotu však nemožno spájať výlučne s človekom – jednotlivcom, dotýka sa každého, častokrát aj ľudí v spoločnosti. Príbeh s názvom *Tichý večer* neodhaľuje samotu fyzickú, ale naopak samotu ducha, srdca, mysle. Harmonické spolunažívanie manželského páru je len zdanlivé. Ide o hru, ktorú predvádzajú verejnosti. Nikto ani len netuší, že vzťah medzi nimi už dávno ochladol. Zostali spolu a zároveň každý sám, neschopní prerieť slovo, začať rozhovor, zdieľať problémy. Žijúc spolu každý bojuje so samotou vlastného vnútra. „Zažiadalo mi spýtať sa ťa hocičo, otvoriť ústa, vydať čo len hlásku, hoci som nesmela klásť žiadne otázky. V akej reči by som aj bola mohla rozprávať, keď ticho bolo mocnejšie než ja, mocnejšie než my všetci dokopy a prikrývalo aj nás, aj naše slová. Cez vzácne štrbinky svetla som vše zaškúlila na teba, zmietajúceho sa pod tou istou ťarchou desivej nemoty“ (Rău-Lehotská, 2011, s. 33). Ani život vo dvojici a rodinnom kruhu nemusí človeku poskytnúť istotu šťastia, porozumenia a harmónie. Autorka pertraktuje až paradoxné dôsledky života a doby, ktorej sme účastní. Práca, stres a neustály zhon doslova vzďaľujú ľudí navôkol, okrádajú človeka o aspekt osobného a humánneho prístupu. Žijeme v spoločnosti a častokrát sme osamelejší ako tí, ktorým bola samota jedinou životnou partnerkou.

Lehotská sa prioritne venuje otázke existencie a bytia človeka, zobrazujúc ho v najrozmanitejších životných situáciách a okolnostiach. Jej postavy sú diferentné statusom a postavením v spoločnosti, zamestnaním, vekom, no predovšetkým psychickým ustrojením a nazeraním na život, schopnosťou riešiť problémy a vyrovnať sa s nimi. Jednotlivé príbehy sú súčasťou mozaiky, ktorej každá časť má stabilné a nenahraditeľné miesto. Konfrontujúc čitateľa s tvrdou realitou, prinášajú návod, alebo výstrahu, ako k problémom pristupovať a čomu sa naopak vyhnúť. Postmoderna sa pre autorku stáva kulisou na rozhovor s čitateľom i celým svetom. Prostredníctvom vybraných atribútov kladie otázky, podáva podnety, vyjadruje osobné stanovisko. Aj jej texty sa stávajú postmodernou hrou, avšak iba dovtedy, kým neprezrieme realizovaný autorský a osobnostný zámer. Pobáda nás k zamysleniu a voľbe o vlastnom živote a bytí v ňom.

BDD-A27204 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:42 UTC)

LITERATÚRA

ANDRUKŠA, P.: Literárna tvorba Slovákov z Dolnej zeme. Bratislava: Odkaz 1994. 168 s.

ANDRUŠKA, P.: Osobnosti a osobitosti dolnozemskej kultúry. Nitra: Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF 2005. 154 s.

ANDRUŠKA, P.: Súčasní slovenskí spisovatelia z Rumunska. Nitra: UKF 2009. 136 s.

ANOCA, D. M.: Pevne zabývaná vo svojom literárnom priestore. In: Naše snahy Plus, 2012, roč. IX, č. 4, s. 61 – 62.

HRIVNÁKOVÁ, V.: Existencializmus vo filozofií a literatúre. Nitra: Pedagogická fakulta 1991. 59 s.

KNICHAL, O.: Právo na voľný priestor. In. Dolnozemský Slovak, 2013, roč. 18, č. 1 - 2, s. 53.

RĂU-LEHOTSKÁ, A.: Voľný kúsok priestoru. Nadlak: Ivan Krasko 2011. 130 s.

RĂU-LEHOTSKÁ, A.: Zvitok predsavzatí. Nadlak: Ivan Krasko 2009. 100 s.

ŠPOTÁK, R.: Existencializmus ako výrazová kvalita. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa 2008. 28 s.

VITÉZOVÁ, E.: Voľný kúsok priestoru Anny Rău- Lehotskej. In. Naše snahy Plus, 2012, roč. 99, č. 1, s. 52 – 53.

BDD-A27204 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:42 UTC)